

Indok centar

*Izveštaj o projektu ažuriranja podataka
o organizacijama civilnog društva
u Srbiji koje se bave problemom jednakosti polova*

APRIL-JUN 2006.

Prikupljanje i ažuriranje podataka o organizacijama civilnog društva u Srbiji jeste deo projekta koji su zajednički organizovali Savet za ravnopravnost polova u Vladi Srbije i UNDP, s ciljem da se osnovni podaci o ženskom pokretu u Srbiji nađu na jednom mestu, u pristupačnoj bazi podataka, radi lakšeg korišćenja.

Indokov zadatak je bio da ažurira podatke u postojećem adresaru ženskih NVO u Srbiji. Polazeći od toga da je ta scena dinamična i podložna promenama, da mnoge organizacije često moraju da menjaju adresu, da stare nestaju i nove nastaju, umesto ažuriranja, članice Indoka odlučile su da potrebne podatke ponovo prikupe. U tu svrhu kreiran je upitnik na srpskom jeziku i početkom aprila poslat na 100 elektronskih adresa širom Srbije.

Upitnik se sastoji iz tri dela. Prvi se odnosi na osnovne podatke za kontakt i sadrži sledeće rubrike: naziv grupe/organizacije; vrsta grupe/organizacije prema načinu finansiranja; skraćenica; potom podatke za kontakt – ulica, grad, poštanski broj, telefon, faks, e-mail, adresa sajta na internetu, ime koordinatorke ili liderke, ime osobe za kontakt.

Drugi deo upitnika odnosi se na profil i strukturu organizacija i sadrži sledeća pitanja: da li je vaša grupa/organizacija deo neke šire grupe/organizacije; naziv te grupe ili organizacije; broj članova/članica zaposlenih u grupi i ukupan broj članova. Profil organizacije potom treba opisati u rubrici Osnovne činjenice i ciljevi, uz napomenu da se ograniče na opis dužine do 200 reči. U sledećoj rubrici su ponuđene ključne reči od kojih treba odabrati do četiri odrednice koje opisuju aktivnost grupe. To su sledeći pojmovi:

Aktivizam

Rad sa devojkama

Baze-podataka, prikupljanje informacija

Biznis

Edukacija

Feminizam

Istrazivanja

Javno zagovaranje

Medije

Nasilje nad ženama

Ekologija
Pravo
Politika
Psiho-socijalna pomoć
Umetnost
Žensko zdravlje
Ženske studije

Ponuđena je i rubrika *Drugo* da bi se prethodni podaci dopunili.

Treći deo upitnika čine rubrike u kojima se traže konkretni podaci o aktivnostima. Radi jasnijeg definisanja profila i aktivnosti svake grupe, upitnik sadrži rubriku «Glavne aktivnosti grupe/organizacije i vreme trajanja», sa sledećim potpitanjima: a) projekti realizovani tokom 2004. i 2005; b) izdavaštvo, sa rubrikama za podatke posebno za časopise i posebno za knjige. Sledeća potpitanja usmerena su na pokušaj formiranja slike donatorstva u Srbiji – tako je potpitanju c) za koje aktivnosti i od kojih donatora ste do sada najlakše dobijali sredstva, komplementarno potpitanje pod d) za koje aktivnosti niste dobili sredstva.

Najzad, u istoj rubrici, pod oznakom e) traže se podaci o dokumentima organizacije (zaključci sa sastanaka, foruma, konferencija, brošure, apeli, pisma i slicno) relevantni za probleme rodne ravnopravnosti. Predstavnici grupa/organizacija su zamoljeni da dostave u elektronskoj ili, ako to nije moguće, u štampanoj formi.

Ovako strukturiran upitnik zasniva se na prethodnim iskustvima Indok centra u prikupljanju podataka. Pregledan je i lako se popunjava, izbor ključnih reči je već ponuđen, pa na taj način olakšava opisivanje grupe, a ponuđen je i prostor za opis ciljeva i aktivnosti koji omogućava da se istakne ono što članice grupe smatraju najvažnijim. Bitan dodatak u ovom slučaju predstavljaju rubrike o aktivnostima u prethodne dve godine, koje treba da ilustruju sadašnji profil grupe i njena interesovanja; kao i rubrike o donacijama i dokumentima, koje su relevantne upravo za pomenutu bazu podataka Saveta za ravnopravnost polova.

Na anketu Indok centra odgovorile su do kraja maja ukupno 52 grupe iz Srbije. Od toga je iz Beograda 17 grupa, a iz 21 mesta u užoj Srbiji 24 grupe od čega je jedna projekat pri kulturnoj instituciji. Iz Vojvodine je na anketu odgovorilo 11 grupa iz pet mesta. Podataka za grupe sa Kosova nema jer one nemaju projekte o

rodnoj ravnopravnosti u poslednje dve godine. Ukupno je na anketu u predviđenom roku odgovorilo, dakle, 52 organizacije iz 27 mesta u Srbiji. To znači da je odziv na anketu bio 52 odsto, ili nešto više od polovine ukupnog broja grupa na čije adrese je poslat upitnik. Većina ostalih grupa jednostavno nije odgovorila na upitnik, dok se jedna oglasila odlukom svog odbora da u anketi ne učestvuje.

I deo

Nevladine organizacije koje se bave jednakošću polova

Vojvodina

Klub žena Hera, Bačka Topola; Krug kulture dr. Kiš Imre Femina group

Bačko Petrovo selo; «Izida» Društvo za zaštitu majki i dece-opštine Mali Idjoš,

Ženske studije i istraživanja, Novi Sad; Asocijacija poslovnih žena, Novi Sad; Centar za preduzeće, preduzetništvo i menadžment, Novi Sad; Vojvođanka – Regionalna

ženska inicijativa, Novi Sad; Nevladina organizacija Ženska alternativa, Sombor;

AŽEI Femina Creativa, Subotica, Ženski centar za demokratiju i ljudska prava, Subotica; Zrenjaninski edukativni centar, Zrenjanin.

Iz Vojvodine se odazvalo na anketu ukupno 11 (jedanaest) grupa, od kojih su tri iz Novog Sada, a ostale iz drugih mesta u pokrajini.. Sve grupe su neprofitne organizacije i finansiraju se putem donacija. Broj članica ovih grupa kreće se od 6 (šest) do 120, odnosno 393, ako načinimo zbir pasivnih i aktivnih članica koje je razdvojila grupa “Ženske studije i istraživanja” iz Novog Sada. Ukupan broj članica ovih grupa iznosi 366 aktivnih, čemu treba dodati i 300 pasivnih članica, premda razlika između ove dve kategorije nije obrazložena a pretpostavljamo da može biti specifična upravo za aktivnosti “Ženskih studija”. Ukupan broj zaposlenih osoba je 8 (osam) uz još osam navedenih volonterki u jednoj od grupa.

Od navedenih pojmova, edukacija se pojavljuje 8 (osam) puta, mediji 2 (dva), javno zagovaranje 5 (pet) puta, nasilje nad ženama je fokus 3 (tri) grupe, aktivizam 4 (četiri) grupe, pravo spada u domen 3 (tri) grupe), ženske studije u domen 1 (jedne) grupe, zdravlje u domen 2 (dve) grupe, bazama se bave 3 (tri) grupe, biznis je u fokusu 2 (dve) grupe, ekologija 1 (jedne) grupe, istraživanja čine područje 3 (tri) grupe, politika 1 (jedne) grupe, psihosocijalna pomoć 2 (dve) grupe i rad sa devojkama 2 (dve) grupe, umetnost 1 (jedne) grupe.

Od toga se posebno žena u ruralnim sredinama bave tri grupe, osobama sa posebnim potrebama jedna a poslovnim ženama četiri grupe. Samo jedna grupa posvećena je ženskim studijama.

Ukupan broj projekata ostvarenih tokom poslednje dve godine je 65, što u proseku iznosi 5,99 projekata po grupi. Broj projekata po grupama kreće se od tri do 15, koliko imaju Ženske studije iz Novog Sada.

Broj publikacija po grupama se kreće od 0 (nula) – čak pet grupa nema nikakvu publikaciju. Preostalih 6 (šest) grupa imaju ukupno 38 publikaciju, od čega 17 knjiga koje su objavile Ženske studije, 12 knjiga Vojvođanke i tri Ženskog centra za demokratiju. Po jednu knjigu imaju dve grupe, a jedna ima dve publikacije. Sve publikacije, osim biltena Vojvođanke i časopisa Ženskog centra za demokratiju i ljudska prava, monografske su, što znači da je periodika sa ovom problematikom u Vojvodini proporcionalno slabije zastupljena.

Podatke o donatorima dale su sve grupe koje su odgovorile na anketu, ali oni nisu ujednačeni. Neke grupe su na pitanje o tome “za koje aktivnosti i od kojih donatora ste do sada najlakše dobijali sredstva» navodile samo imena donatora, ali ne i aktivnosti za koje su dobijale donacije. Na pitanje «za koje aktivnosti niste dobili sredstva» neke grupe su navodile naziv donatora, što znači da su tražile i bile odbijene od jednog donatora. Nekoliko grupa navelo je stalne donatore, a nekoliko donatora koji se češće pominju jesu Fond za otvoreno društvo, Global Fund for Women i Rekonstrukcija – ženski fond. Nekoliko projekata dobilo je finansije od opštinske, gradske ili pokrajinske vlasti, kao i nekih agencija EU. U načelu, jasno profilisani projekti nisu dobijali sredstva za ono što bi predstavljalo iskorak iz do sada zacrtanih aktivnosti. Neke grupe imaju stalne finansijere za svoj rad, npr. Kvinna Till Kvinna ili Fond za otvoreno društvo.

Od 11 (jedanaest) grupa, 7 (sedam) grupa ne navodi da ima dokumente o rodnoj ravnopravnosti, dok ih od 4 (četiri) grupe koje ih pominju, samo dve šalju. Reč je o grupama Femina Creativa i Vojvođanki. Ženske studije navode da imaju veliku dokumentaciju i arhiv koje ne mogu da dostave elektronski. Ženska alternativa navodi da ima dokumenta ove vrste, ali ih ne šalje. Predlog je da ove grupe obezbede link do svojih arhiva i dokumentacija.

Zaključak: Jedanaest ženskih grupa u Vojvodini pokriva vrlo raznorodne segmente problema odnosa među polovima, položaja žena i rodne ravnopravnosti. Skoro trećinu čine grupe koje imaju u fokusu žene u ruralnim sredinama, što nije slučajno. Jedna trećina grupa potiče iz glavnog grada Vojvodine, dok su dve trećine iz ostalih mesta u pokrajini. Pokriveni su različiti oblici edukacije, dok su ženske studije zastupljene kao aktivnost samo jedne grupe. Postoje dve periodične publikacija, bilten Vojvođanke i časopis Ženskog centra za demokratiju. Bilo bi dobro da postoji i neki godišnjak koji bi pratio i na taj način povezivao raznorodne aktivnosti svih ovih grupa. Publikacija bi mogla da bude i samo internet – izdanje, ali bi u svakom slučaju omogućavala da se formira i ostvari celina i pregled napora na projektima rodne ravnopravnosti u Vojvodini.

2. Uža Srbija, bez Beograda

Društvo žena – Barič, Odbor za ženska ljudska prava „Juca“, Bor; Romski Informativni Centar, Kragujevac, Centar za edukaciju, komunikaciju i istraživanje NVO “Alternativni krug” Kragujevac, Udruženje žena Peščanik iz Kruševca, Ženski Centar, Leskovac; Udruženje građana "Svetionik", Loznica; Kulturni centar DamaD, Novi Pazar; Obrenovački Ženski Centar – OŽEC, Ženski centar – Užice, Humanitarno udruženje “ARD”, Užice; Ženska inicijativa, Priboj; FORUM ŽENA PRIJEPOLJA, Matična biblioteka „Vuk Karadzic, Projekat: Mobilni informacioni I komunikacioni centar InfoBus, Prijepolje; Ženski afirmativni centar, Prokuplje; Ženski centar Šabac; HORA - grupa za emancipaciju žena Valjevo; Udruženje građana „Žene u akciji“ Velika Plana; SOS za žene i decu žrtve nasilja, Vlasotince; NVO “Duga” ženska sekcija Vrnjačka banja; Timočki centar za rodnu ravnopravnost i jednake mogućnosti; Udruženje majki Zaječar, Centar za devojke, Niš i Ženski centar Bajina Bašta.

Iz uže Srbije, ne računajući Beograd, odazvale su se ukupno 24 (dvadeset i četiri) organizacije, od kojih su po dve iz Kragujevca, dve iz Prijepolja, i po jedna iz različitih mesta u Srbiji. Sve su NVO i sve se finansiraju od donacija, osim projekta «Mobilni informacioni i komunikacioni centar InfoBus» iz Prijepolja, koji se razvija u

okviru biblioteke "Vuk Karadžić". Broj članica ovih grupa kreće se od 8 (osam) do 230, odnosno više od 300, ako uračunamo pojedine akcije koje okupljaju veći broj ljudi. U to ne ubrajamo 2000 korisnika mobilnog InfoBusa iz Prijepolja. Ukupan broj članova ovih organizacija jeste 767, a uz 300 pomenutih, prelazi 1000. Broj stalno zaposlenih članica u NVO kreće od 0 (nula) do šest, a ukupan broj stalno zaposlenih jeste 17 (sedamnaest). Ostalo čine volonteri/ke i honorarni saradnici/ saradnice. Za jednu organizaciju nije bilo podataka.

U određivanju profila organizacije, prema izboru ključnih reči, dobijamo sledeći rezultat: aktivizam se pojavljuje 14 (četnaest) puta, rad sa devojkama 6 (šest) puta, baze podataka i prikupljanje informacija 3 (tri) puta, biznis 2 (dva) puta, edukacija 18 (osamnaest) puta, feminizam 9 (devet) puta, istraživanja 2 (dva) puta, javno zagovaranje 2 (dva) puta, mediji 4 (četiri) puta, nasilje nad ženama 16 (šesnaest) puta, ekologija i pravo po 1 (jedan) put, politika 6 (šest) puta, psihosocijalna pomoć 9 (devet) puta, umetnost 4 (četiri) puta, žensko zdravlje 9 (devet) puta i ženske studije 1 (jednom).

Od toga se posebno ženama u ruralnim sredinama bave dve grupe, romskim problemima barem 3 grupe, a pojavljuju se kao odrednice i ekologija, stari ljudi i mladi rizičnog ponašanja. Samo jedna grupa posvećena je ženskim studijama.

Ukupan broj projekata ostvarenih tokom poslednje dve godine je 80, uz 141 radionicu u 5 srednjih škola koje navodi jedna grupa. Ukoliko radionice podvedemo pod jedan projekat, onda to iznosi 81 projekat ili, u proseku, iznosi 3,73 projekta po grupi, skoro upola manje nego u Vojvodini. Broj projekata po grupama kreće se od nula do sedam, s tim što za neke grupe nema podataka.

Broj publikacija po grupama se kreće od 0 (nula) do 36 brojeva časopisa, kako navodi grupa DamaD iz Novog Pazara, ali nema podataka o kom časopisu je reč. Još samo jedna grupa ima dva broja časopisa, a jedna je navela infopaket u rubrici za časopise. S knjigama je nešto bolja situacija – RIC ima 17 knjiga različitih žanrova, od poezije do različitih priručnika, a još pet grupa navodi monografske publikacije, pri čemu jedna čak 95, što daje ukupan zbir od 119 knjiga u produkciji grupa iz uže Srbije bez Beograda.

Podatke o donatorima nisu dale sve grupe koje su odgovorile na anketu, a ni dati podaci nisu ujednačeni. Uglavnom se slažu da je donacije teško dobiti, pa čak i one grupe koje navode da je finansirano 80 odsto njihovih aktivnosti. Neke grupe smatraju da je teško da dobiju donacije jer su mešovite, a ne isključivo ženske, druge

smatraju da tu presudnu ulogu igra to što se problemi provincije opažaju kao “minorni”. Aktivnosti za koje su odbijene i koje su prihvaćene ne pokazuju nikakvo izrazito pravilo. I ovde su pojedine grupe na pitanje o tome «za koje aktivnosti niste dobili sredstva» navodile naziv donatora, što znači da su tražile i bile odbijene od jednog donatora. Jedna grupa čak ističe da nikada nije imala stalnog donatora, to jest, da nikada nije mogla da računa na period sigurnosti. Nije uočena tendencija ka «stalnim» donatorima, ali zato jeste izrazita zabrinutost za budućnost projekata i organizacija. Kao donatori se pojavljuju različite organizacije.

Od 22 (dvadeset dve) grupe, 12 grupa ne navodi da ima dokumenta o rodnoj ravnopravnosti, dok ih od 10 grupa koje ih pominju, samo dve šalju. Reč je o grupama iz Užica. Neke grupe se obavezuju da će poslati kasnije, druge prilažu spisak štampanih publikacija, a u jednoj čak navode da ne mogu da ih nađu. Predlog je da se po spisku obezbedi relevantna dokumentacija od postojećeg materijala.

Zaključak: Dvadeset četiri organizacije u užoj Srbiji pokrivaju raznorodne segmente problema odnosa jednakosti u društvu. Izrazito je interesovanje za edukaciju u pogledu praktičnih pitanja ravnopravnosti, a postoje i vrlo kreativna i uspešna rešenja, poput mobilnog InfoCentra. Uočljivo je i da je broj grupa koje imaju u fokusu borbu protiv nasilja u porodici veoma veliki. Grupe se najmanje bave ekologijom, pravom, umetnošću, medijima, javnim zagovaranjem, a izrazito je i da postoji samo jedna NVO koja se bavi ženskim studijama, premda neke grupe imaju pojedinačne programe bliske tome. Publikacije i čuvanje dokumentacije su slaba tačka ovih grupa, što bi moglo da se prilično lako prevaziđe, s obzirom na to da ih je većina «umrežena», na republičkom, regionalnom pa i svetskom nivou. Najveći broj umreženih grupa jesu članice Ažinove mreže, sledi FENS, kao i mreže protiv raznih oblika nasilja. Neke grupe su tek formirane, pa stoga se može očekivati da će ova slika uskoro biti promenjena, ukoliko bude dovoljno sredstava za njihov razvoj.

3. Beograd

Na anketu su odgovorile sledeće grupe iz Beograda, ukupno 17 (sedamnaest):

AŽIN, Labris, “Nemeza”/Sekcija žena UGS “Nezavisnost”, Viktimološko društvo Srbije, ASTRA akcija protiv trgovine ljudima, BIBIJA – ROMSKI ŽENSKI CENTAR, Centar modernih veština, Centar za ženske studije, “Samohrane majke”, Jednake mogućnosti, Mreža ženskih tekstilnih radionica, ANTI TRAFIKING CENTAR, Centar za pravnu i zaštitu - RIGHT TO PROTECTION, Savetovalište protiv nasilja u porodici, Žene na delu, ProFemina i Incest trauma centar. Članice Glasa razlike izjasnile su se protiv učestvovanja u anketi.

Sve organizacije su NVO i sve se finansiraju od donacija. Broj članica ovih grupa kreće se od 5 do 800. Samo u jednoj grupi su sve članice zaposlene. U većini grupa nema stalno zaposlenih ili je njihov broj mali. Ukupan broj članica ženskih NVO u Beogradu iznosi, prema datim podacima (tri grupe nisu dale podatke, a neke su I naglasile da su podaci aproksimativni) oko 1000.

U određivanju profila organizacije, naveli smo izbor ključnih reči i mogućnost da izaberu po četiri ključna pojma koja ih najbolje određuju. Neke su odlučile da uvedu i više od četiri pojma. Od navedenih pojmova, aktivizam se pojavljuje 6 (šest) puta, rad sa devojkama 3 (tri) puta, baze podataka, prikupljanje informacija 5 (pet) puta, edukacija čak 15 (trinaest) puta, feminizam samo četiri puta, istraživanja 8 (osam) puta, javno zagovaranje 5 (pet) puta, mediji 4 (četiri) puta, nasilje nad ženama 6 (šest) puta, ekologija nijednom (0), pravo 3 (tri) puta, politika nijednom (0), psihosocijalna pomoć 8 (osam) puta, umetnost 3 (tri) puta, žensko zdravlje 2 (dva) puta i ženske studije 2 (dva) puta.

Možda je najizrazitija crta ženskih grupa u Beogradu njihov jasan profil. S obzirom na istorijat nastanka ženskog pokreta u Srbiji, prepoznavanje potreba, raspodelu, razvoj i obrazovanje karaktera, ova gotovo organski pravilna struktura ne treba da čudi. Očigledno da je, ma kako neregulisano, ženski pokret bio koncentrisan u Beogradu i da se odatle širio po unutrašnjosti Srbije. Tome u prilog govori i činjenica da je od 15 grupa samo šest izjavilo da su članice neke veće organizacije, ali

izvestan broj i sam predstavlja neku širu ili sestrinsku organizaciju. Saradnja sa drugim grupama, od lokalne, preko regionalne do svetske, izuzetno je razvijena.

S obzirom na to da svaka grupa ima jasno određen profil, samo radi paralele sa prethodnim segmentima navodimo da se i ovde samo jedna grupa bavi ženskim studijama, dok skoro sve imaju neki oblik edukacije. ProFemina, koja je takođe navela ženske studije kao oblast aktivnosti, zapravo je časopis koji objavljuje tekstove iz te oblasti, a nema predavanja.

Ukupan broj projekata ostvarenih tokom poslednje dve godine je oko 120. Broj je krajnje aproksimativan, jer su razne grupe navodile veoma raznovrsne aktivnosti i krajnje različite nivoe (koji ponekad obuhvataju, zapravo, više projekata). Od onoga što je navedeno, može se zaključiti da se broj projekata realizovanih u 2004. i 2005. kreće od 0 (nula) do 26, a da je prosek čak 7 (sedam) projekata po grupi, ili po 3,5 (tri zarez pet) za svaku godinu. To je više od vojvođanskog proseka i znatno više od uže Srbije.

Broj publikacija po grupama se kreće od 0 (nula) – čak pet grupa nema časopis, i isto toliko nema ni knjige. Zato je, međutim, broj objavljenih brojeva časopisa od 7 (sedam), i to elektronskih izdanja, do 40, koliko ima ProFemina. Cifra 28 ponavlja se čak u slučaju dve grupe, a za njima slede još dve organizacije koje imaju više od 20 brojeva časopisa. Sa knjigama je sledeći slučaj – nekoliko organizacija ima po pet knjiga, jedna 20 a jedna čak 21.

Podatke o donatorima nisu dale sve grupe koje su odgovorile na anketu, ali oni nisu ujednačeni. Donatori koji se najčešće pominju u obe rubrike: “za koje aktivnosti i od kojih donatora ste do sada najlakše dobijali sredstva» i «za koje aktivnosti niste dobili sredstva», jesu Rekonstrukcija – ženski fond, Fond za otvoreno društvo, Kvinna Till Kvinna, Global Fund i ambasade raznih zemalja. Stiče se utisak da su donatori prepoznali jasne profile grupa i podržavaju ih u tome, dok su neke srodne, ali ne baš direktno vezane aktivnosti, skloni da zanemare. Najviše se finansiraju jednokratni susreti, a najmanje publikacije. Takođe je uočljivo da se ministarstva, opštinske i gradske vlasti sve češće pojavljuju kao donatori.

Od 17 grupa, 5 (pet) navode sajtove na kojima se nalazi delimična ili celokupna dokumentacija, 7 (sedam) grupa uopšte nije odgovorilo na ovo pitanje, dok su tri samo navele šta spada u tu vrstu dokumentacije, a dve su navele i poslale dokumentaciju.

Zaključak: Sedamnaest ženskih grupa u Beogradu pokriva veoma raznovrsne aktivnosti u vezi sa različitim aspektima rodne ravnopravnosti. One se kreću od borbe protiv trgovine ljudima, preko romskih pitanja, informacionog segmenta, umrežavanja i osnaživanja grupa, zaštite od nasilja u porodici, ženskih studija. Ženska nevladina scena u Beogradu je izuzetno jaka i raznovrsna, segmenti su dobro podeljeni. Preklapanja je malo, što znači da su, rastom, razvojem, integracijama i dezintegracijama ove grupe stigle do potpuno jasnih predstava o svojim delatnostima. Grupe pokazuju manju zabrinutost u vezi sa opstankom nego one u provinciji, ali ta zabrinutost ipak postoji. Uglavnom su im finansirani osnovni ili veoma kratkoročni projekti.

Da je Beograd prestonica feminizma u Srbiji najjasnije možda svedoči segment publikacija – od aktivistički angažovanog *Ž*, preko 40 brojeva časopisa za žensku književnost i kulturu ProFemina, do krajnje teorijski usmerenog *Genera*, od lifleta i izveštaja do prevoda teorijske literature, publikacije su brojne i raznovrsne. Kao i u slučaju dokumentacije, trebalo bi izvesti neku vrstu centralizacije. Stiče se utisak da su, radeći u okviru mreža i stvarajući sopstvene mreže saradnje, beogradske ženske grupe veoma dobro upoznate sa radom svojih koleginica. Prednost Beograda u odnosu na užu Srbiju je toliko izrazita da, iako je jasno da ženski pokret i u glavnom gradu ima brojne probleme, izgleda neminovno da se rad na emancipovanju i rodnom osvešćivanju ubuduće malo intenzivnije usmeri na užu Srbiju bez Beograda. U tom smislu ohrabruje i pojava opštinskih i državnih vlasti u ulozi donatora ovih grupa.

II deo

Lista dokumenata o rodnoj ravnopravnosti

Kada je reč o dokumentima relevantnim za pitanje rodne ravnopravnosti, opšti zaključak jeste da mnoge grupe nisu imale jasnu predstavu o tome šta treba da pošalju. Tu im se može dati sasvim za pravo, s obzirom na to da je svaki osnivački akt neke grupe koja u programu ima borbu za rodnu ravnopravnost relevantan dokument. Isto važi i za brošure, časopise i liflete koji se pominju kod pojedinih grupa u rubrikama dokumenti, dok se, recimo, u rubrici izdavaštvo kod nekih grupa javlja upravo dokumentacija. S druge strane, pojedine grupe su slale dokaze o svom javnom radu, pisma i apele organima vlasti ili svetskim organizacijama. Poneke, međutim, nisu datirale svoja dokumenta. Grupe koje imaju najviše dokumenata uputile su na sajt, premda ima i grupa koje sigurno imaju veći broj dokumenata ove vrste, ali to uopšte ne navode u upitniku. Radi preglednosti, i pošto nema mnogo relevantnih dokumenata, navedenih i/ili poslatih, dole prilažemo listu.

Dalji rad sa ženskim grupama morao bi da ima kao jedan od prioriteta obuku u sastavljanju, čuvanju i klasifikovanju dokumentacije, jer je to deo ženske borbe da se položaj *drugih* učini vidljivim i tako i izmeni. Seminar uopšte ne bi morao da se bavi stručnim aspektima, premda bi to bilo i te kako poželjno u nekoj daljoj fazi, već elementarnim metodama prepoznavanja, datiranja, opisivanja, čuvanja i klasifikovanja dokumentacije. Bilo bi veoma dobro da postoji neki sajt na kom bi postojalo sve što grupe žele da bude dostupno od njihove dokumentacije.

Pregled

Napomena “šalju” ili “ne šalju” odnosi se na elektronsku formu. Pretpostavlja se da razmena štampanog materijala od letaka do časopisa i knjiga i dalje funkcioniše među ženskim grupama i da će svi relevantni materijali tog tipa stići i do Indoka.

Vojvodina:

1. «Izida» Društvo za zaštitu majki i dece-opštine Mali Idjoš,
navode: brošuru i statut
2. Ženske studije i istraživanja, Novi Sad;
Navode da su dokumentacija i arhiv Zenskih studija i istraživanja su ogromni i da nisu u mogućnosti da ih dostave elektronski.
3. Nevladina organizacija Ženska alternativa, Sombor
Navode: Zaključci sa konferencije Ženske mreže, lifleti organizacije, članci koje objavljujemo u novinama, handouti za učesnice
Šalju članak objavljen u Somborskim novinama, kompjuterski fajl
4. AŽEI Femina Creativa, Subotica,
Navode i šalju
 - a) 11. mart 2005- Sveobuhvatni program za milenijumski samit -
pismo upućeno sekretaru UN Kofi Ananu, državnoj delegaciji na 49. sednici UN Komisije za status žena; UN Ekonomsko-socijalni savet; Savet bezbednosti UN; UNDP, Svetska banka, Regionalne razvojne banke, Misije Zemalja članica UN, UNIFEM, DAW
 - b) kratak pregled privatnog preduzetništva u Srbiji, u saradnji sa Oxfamom; 6. 10. 2003;
 - c) Poboljšanje pravno-finansijskog okruženja za ubrzani razvoj MSP i MP u Srbiji;
 - d) Komentari na draft SSS, 12.05 2003, Novi Sad
 - e) Koalicija Karat, gender equality) mart 2005, Information Sheet
5. Vojvođanka – palje tekst Ženske sindikalne deklaracije u čijoj je izradi učestvovala

Uža Srbija

1. **DRUŠTVO ŽENA – BARIČ,**
navode, ne šalju - fotografije, audio-kasete i cd priloge iz radio i tv emisija, kao i novinske članke iz lokalnih Obrenovačkih novina i lista za NVO „MREŽA,,

2. **Udruženje žena Pescanik iz Kruševca,**

Navode, ne šalju: Liflet sa podacima o telima i mehanizmima za rodnu ravnopravnost na svim nivoima, povodom 8. marta, ove godine

Leci i pisma upuceni organima uprave

3. **Udruženje građana "Svetionik", Loznica;**
Navode, ali ne šalju: prepisku sa lokalnom samoupravom a u vezi sa institucionalizacijom SOSa, kao i liflet za SOS telefon...

4. **Obrenovački Ženski Centar – OŽEC**
Navode, ne šalju ništa u vezi sa tim: Učešće na Konferenciji „ U susret Zakonu o ravnopravnosti polova,, 16.03.2006.godine u Beogradu u hotelu „Palas,,

5. **Ženski centar – Užice,**
 - a) Šalju: pismo ministru Đeliću, nedatirano;
 - b) pismo Predlog za pomoć ženskom zadrugarstvu u Srbiji, bez objašnjenja i nedatirano;
 - c) Predlog članicama Odbora za razvoj ženskog zadrugarstva; nedatirano;
Studija slučaja “Impol” - u aprilu 2005. god. obratile su se zaposlene žene iz « Impol Seval» ad valjaonca aluminuja Sevojno, da im ŽC pomogne u ostvarivanju prava iz radnog odnosa.
 - d) Ženska mreža Borisu Tadiću - predlog za dopunu radnog materijala Ustava Republike Srbije u delu oblika svojine; nedatirano

e) više grupa potpisalo pismo Ministarstvu za rad, zapošljavanje i socijalnu politiku, upućeno Savetu za ravnopravnost polova, **Komisiji za ekonomska pitanja**

Predmet : molba da se na dnevni red ove komisije stave dole navedeni zahtevi

- 1) formiranje fonda za razvoj ženskog zadrugarstva iz sredstava privatizacije ili iz već postojećeg fonda za razvoj
- 2) formiranje fonda solidarnosti za pomoć samohranim, nezaposlenim ženama i deci za intervenisanje kod teških životnih situacija

6. **Humanitarno udruženje “ARD”, Užice**

Šalju dva pisma opštini Užice

7. **Ženska inicijativa, Priboj**

Najavljuju izradu dokumenata vezanih za Rodno senzitivnu statistiku;

8. **Maticna biblioteka „Vuk Karadzic, Projekat: Mobilni informacioni I komunikacioni centar InfoBus, Prijepolje**

Navode da je stampan informacioni paket sa dokumentima donetim na međunarodnom I lokalnom(SCG,Srbija,opstina) nivou. Knjiga 6 informacionog paketa sadrzi: Konvenciju o svim oblicima diskriminacije žena.

;

9. **Zenski afirmativni centar, Prokuplje;**

Navode liflete koje stampaju I dele sa obaveštenjem o sebi I svom radu

10. **HORA GRUPA ZA EMANCIPACIJU ŽENA VALJEVO;** zbirka Žene to mogu, priručnik žene to mogu, rokovnik Žene to mogu štampan ove godine u saradnji sa savetom za ravnopravnost polova u tiražu 1250 primeraka koje dostavljamo

9. Udruženje građana „Žene u akciji“ Velika Plana;
Navode :
- a) Brošure: „Saznaj!Prepoznaj!Ne dozvoli da ti se desi“ (1000 primeraka)
„Saznaj !Prepoznaj !Ne dozvoli da ti se desi“ (dopunjeno i revidirano izdanje, 2000 primeraka)
 - b) Lifleti : „Saznaj !Prepoznaj !Ne dozvoli da ti se desi“
„Saznaj !Prepoznaj !Ne dozvoli da ti se desi“(dopunjeno i revidirano izdanje)
- Liflet o rodnoj ravnopravnosti za OSCE pre lok.izbora 2004.godine „ Žene to mogu i u Velikoj Plani“
- c) Pismo-zahtev predsedniku opštine Velika Plana i Opštinskom Veću za dopunu statuta opštine Velika Plana
10. NVO “Duga” ženska sekcija Vrnjačka banja;
- Navode, ne šalju
 - a) dokumenta o Pristupanju mreži Puella,
 - b) Pisma lokalnoj samoupravi o radu sekcije, lokalnim novinarima
11. Timočki centar za rodnu ravnopravnost i jednake mogućnosti;
Dostaviće naknadno

Beograd

1. AŽIN

Upućuje na web site za Gender Media Monitoring Project 2005

Sve informacije o kampanji, projektu i nastavku aktivnosti se mogu naći na sajtu www.whomakesthenews.org.

2. Labris,

Amandmani na predlog Zakona o ravnopravnosti polova

Predlagači amandmana:

Glas razlike

Inicijativa mladih za ljudska prava

Gayten LGBT Centar za promociju prava seksualnih manjina

CHRIS mreža

Veliki Mali

LABRIS grupa za lezbejska ljudska prava

Udruženje studenata sa hendikepom

Švedski Helsinški Komitet za ljudska prava

Centar za unapređivanje pravnih studija

Autonomni ženski centar

Queeria LGBT

Esperanca

3. "Nemeza"/Sekcija žena UGS "Nezavisnost",

navodi, ne dostavlja

Ilustrovane brošure sa tipičnim slučajevima iz prakse SOS telefona (2004), informativni listići o radu SOS telefona (2004. i 2005.).

4.

Viktimološko društvo Srbije

Brošure: Službe za pomoć i podršku žrtvama kriminaliteta u Beogradu

Žrtve kriminaliteta i njihova prava

Žrtve i svedoci u krivično –pravnom sistemu

Poster i namenjeni žrtvama ženama i muškarcima

Nasilje u porodici nije privatna stvar!, brošure i poster i

Manifest za promene-kampanja za život bez nasilja, brošure i poster i

Pismo v.d. Predsedniku Republike Srbije Nataši Mićić povodom kampanje “Dokle robijom na robiju” za amnestiju žena koje su posle dugogodišnjeg trpljenja nasilja izvršile krivično delo.

Pismo predsednici Vrhovnog suda Srbije Vidi Petrović-Škero u vezi amnestije žena koje su posle dugogodišnjeg trpljenja nasilja izvršile krivično delo i molba za ujednačavanje sudske prakse.

Sva navedena dokumenta su dostupna na sajtu VDS: www.vds.org.yu

5. ASTRA akcija protiv trgovine ljudima

Sve što je ASTRA objavila od svog osnivanja, vesti, aktuelni komentari i slično dostupno je na sajtu organizacije www.astra.org.yu

6. BIBIJA – ROMSKI ŽENSKI CENTAR

navodi, ne šalje "BIBIJA"-Romski ženski centar pisao je 2003. godine izveštaj iz senke o implementacije Okvirne konvencije za zaštitu nacionalnih manjina u Srbiji. Tokom 2004. godine Centar je sakupljao dokumentaciju i pisao izveštaj o trafikingu ljudskih bića i njegovim posledicama na romske zajednice za OSCE/ODIHR iz Varšave.

7. Centar modernih veština

**MIT O EVROPI, reagovanje na Predlog o izmenama
Zakona o izboru narodnih poslanika**

12. Jednake mogućnosti

Najavljuju dve publikacije

- a) Ravnopravno u informaciono društvo – smernice, kontrolne liste I primeri najbolje prakse rodne ravnopravnosti”
 - b) Zbornik (za medije)
- I navode sajt na kom se nalaze ostala dokumenta
<http://www.e-jednakost.org.yu/docs.html>

13. Žene na delu.

Navode svoje brošure – Ž i priručnike.

III deo

Opšti zaključak:

Na Indokovu anketu odazvale su se ukupno 52 grupe, što je nešto više od polovine pozvanih. Iz toga bi se moglo zaključiti da je dinamika ženske scene u Srbiji prilično nepovoljna – neke grupe se nisu odazvale zato što nemaju projekte u poslednje dve godine, kao što je slučaj sa grupama sa Kosova, na primer. Neke grupe su prestale da postoje, a ima i onih koje jednostavno nisu stekle naviku da popunjavaju upitnike ili to, iz nekog razloga, svesno izbegavaju. Od 52 grupe, više od polovine ih je koncentrisano u Beogradu i Vojvodini, dok 24 (dvadeset četiri) pripadaju užoj Srbiji bez Beograda. U Novom Sadu su locirane 3 (tri) grupe od 11 (devet) iz pokrajine, dok ih u Beogradu ima čak 17 (sedamnaest). Beogradske grupe su najbolje profilisane i podeljene, one štampaju gro publikacija sa rodnom tematikom u Srbiji, a broj izdanja periodičnih publikacija svedoči o tome da se na feminističkom izdavaštvu u Beogradu radi već duže od decenije.

Organizacije u užoj Srbiji pritisnute su raznovrsnim problemima, pre svega neizvesnošću u vezi sa opstankom koja ih sprečava da se razvijaju dalje od početnih projekata, to jest, projekcija delatnosti. Dok u unutrašnjosti ima grupa koje se bave

veoma različitim delatnostima, ekologija izgleda kao mrtva tačka u ovom pregledu, a upravo bi to moglo biti mesto značajnog angažmana ženskih resursa u užoj Srbiji.

Jedanaest ženskih grupa u Vojvodini pokriva vrlo raznorodne segmente problema odnosa među polovima, položaja žena i rodne ravnopravnosti i stvara jednu prilično povoljnu sliku zajedničkih napora i svesti da se radi na jednom prostoru. Pri tome je vojvođanska specifičnost u multietničkom društvu, na šta su rodno angažovane grupe posebno senzibilisane. I užoj Srbiji i Vojvodini nedostaju publikacije, i to pre svega, periodične. Izvesno rešenje bi svakako predstavljalo i Interent izdanje pojedinih časopisa, ali bi to imalo veći značaj za užu Srbiju tek onda kada se obezbedi IKT infrastruktura. Opšti zaključak bi bio da Beograd i Vojvodina pokazuju znake zrelosti ženskog pokreta, što podrazumeva i odumiranje pojedinih grupa, kao i stvaranje novih. Užoj Srbiji je, međutim, potrebna velika finansijska pomoć a istovremeno i strategija koja bi podstakla da se koriste postojeći i jedinstveni resursi te oblasti – ekologija, pre svega.

Summary

Collection and updating data on civil society organizations involved in gender equality issues is a part of the project jointly organized by the Gender Equality Council of Serbian government and UNDP, with the aim to situate all basic data on them at one user friendly data base.

Indoc's task was to update data in the existing Serbian Womens' NGO address book. Believing that the women's scene is dynamic and subject to change, that many organizations need to move rather often, that some die and other appear, instead to update the data, Indoc members decided to collect these data anew. For that aim, a questionnaire has been created and sent to 100 e-mail addresses all over Serbia.

The questionnaire has three parts. The first is about contact data, the second is about the group's profile and the organization's structure, including data on activities and documents on gender equality related issues. This structure is based on Indoc's previous data gathering processes. Important addition are questions about the activities and projects within the last two years, which should illustrate the present profile of the group and its interestes. Also added are the rubriques on donations, improtant for the above mentioned data base.

To Indoc's questionnaire answered 52 groups from Serbia till the end of May. These were 17 groups from Belgrade and 24 from the other places in Serbia without Vojvodina, among which there was one project of a library. From Vojvodina, 11 groups from 5 places filled the questionnaire. There are no data on groups from Kosovo. Total of 52 groups answered to the invitation to fill out the questionnaire until the deadline. That makes 52 percent, or little more than half of the groups to which the questionnaire has been sent.

The following groups answered the questionnaire (the names of the groups are in Serbian, as it is in the data base):

From Belgrade: AŽIN, Labris, “Nemeza”/Sekcija zena UGS “Nezavisnost”, Viktimološko društvo Srbije, ASTRA akcija protiv trgovine ljudima, BIBIJA – ROMSKI ŽENSKI CENTAR, Centar modernih veština, Centar za ženske studije, “Samohrane majke”, Jednake mogućnosti, Mreza zenksih tekstilnih radionica, ANTI

TRAFIKING CENTAR, Centar za pravnu i zastitu - RIGHT TO PROTECTION, Savetovalište protiv nasilja u porodici, Žene na delu, ProFemina and Incest trauma centar.

From Serbia without Vojvodina: Društvo žena – Barič, Odbor za ženska ljudska prava „Juca“, Bor; Romski Informativni Centar, Kragujevac, Centar za edukaciju, komunikaciju i istraživanje NVO “Alternativni krug” Kragujevac, Udruženje žena Peščanik iz Kruševca, Ženski Centar, Leskovac; Udruženje građana "Svetionik", Loznica; Kulturni centar DamaD, Novi Pazar; Obrenovački Ženski Centar – OŽEC, Ženski centar – Užice, Humanitarno udruženje “ARD”, Užice; Ženska inicijativa, Priboj; FORUM ŽENA PRIJEPOLJA, Matična biblioteka „Vuk Karadžić, Projekat: Mobilni informacioni i komunikacioni centar InfoBus, Prijepolje; Ženski afirmativni centar, Prokuplje; Ženski centar Šabac; HORA - grupa za emancipaciju žena Valjevo; Udruženje građana „Žene u akciji“ Velika Plana; SOS za žene i decu žrtve nasilja, Vlasotince; NVO “Duga” ženska sekcija Vrnjačka banja; Timočki centar za rodnu ravnopravnost i jednake mogućnosti; Udruženje majki Zaječar, Centar za devojke, Niš i Ženski centar Bajina Bašta.

From Vojvodina: Klub žena Hera, Bačka Topola; Krug kulture dr. Kiš Imre Femina group, Bačko Petrovo selo; «Izida» Društvo za zaštitu majki i dece-opštine Mali Idjoš, Ženske studije i istraživanja, Novi Sad; Asocijacija poslovnih žena, Novi Sad; Centar za preduzeće, preduzetništvo i menadžment, Novi Sad; Nevladina organizacija Ženska alternativa, Sombor; AŽEI Femina Creativa, Subotica, Ženski centar za demokratiju i ljudska prava, Subotica; Zrenjaninski edukativni centar, Zrenjanin.

The fact that only half of the groups invited replied and presented their data could lead us to conclusion that women's scene in Serbia has had rather gloomy development perspective – some of the groups did not reply because they have had no projects in the last two years, as it was the case with the groups from Kosovo, for instance. Some groups ceased to exist, and there are simply groups whose members do not feel obliged to fill any questionnaire. So, the picture is probably not that dark, it is rather a picture of development and changes. Out of 52 groups, more than half are

situated in Belgrade and Vojvodina, while 24 belong to other parts of Serbia. There are 3 groups in Novi Sad, out of 11 from Vojvodina, while Belgrade has even 15 groups. Belgrade groups have the clearest profile, and they publish most of the gender issues oriented publication in Serbia. The number of the magazine issues points to the fact that feminist publishing already has a history longer than decade.

Organizations in Serbia, not counting Belgrade and Vojvodina, have a lot of problems. The most obvious and the biggest one is their uncertainty about survival. It is a hindrance to their development beyond starting projects, that is, projections of activities. While in province there are groups involved in various activities, it is alarming that ecology is almost untackled, and that could be the very point of women's emancipation and activities in Serbia.

Eleven groups from Vojvodina cover wide diversity of activities related to gender equality issues. That makes much more optimistic landscape mapped by joint efforts and awareness that they are working at the same space for the same cause. Multi-ethnic society is the specificity of Vojvodina, and gender oriented groups are highly sensitive to the issue.

Both Vojvodina and Serbian province are marked by the lack of publishing activities. A good solution could be internet magazines. However, that would be meaningful for the Serbia without Belgrade and Vojvodina only when ICT infrastructure is secured. Also urgent is the need to educate women's NGOs on the gathering, classifying and keeping documentation on their work.

Conclusion

A general conclusion would be that both Belgrade and Vojvodina show signs of maturity of women's movement, which is actually a gender-equality movement at the first place. That implies both dying out and creation of new groups with very clear profile. The other parts of Serbia, however, are in a great demand of financial help. Also needed is a strategy which would help recognition and usage of the resources characteristic for these areas – the ecological issues at the first place.